

Határozatok Tára

MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2023. január 19.¹

C-141/22. sz. ügy

TLL The Longevity Labs GmbH
kontra
Optimize Health Solutions mi GmbH,
BM

(a Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz [polgári jogi ügyekben eljáró grazi regionális bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Élelmiszerbiztonság – Élelmiszerek és étrend-kiegészítők – Élelmiszer-előállítás – Új élelmiszer – Elsődleges termelés – Termesztési technika – Csírázott, spermidinben gazdag hajdinacsíra-őrlemény – Hajdinavetőmagok spermidint tartalmazó tápoldatban való hidroponikus csíráztatása”

1. Ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelem lehetőséget kínál a Bíróság számára, hogy – ha nem tévedek – először értelmezze az új élelmiszerek Unión belüli forgalomba hozatalát szabályozó (EU) 2015/2283 rendeletet.²
2. A 2015/2283 rendelet a 258/97/EK rendelet³ és az 1852/2001/EK rendelet⁴ helyébe lép, és az új élelmiszerek engedélyezési eljárásainak egyszerűsítésére, valamint az uniós jog közelmúltbeli fejlődésének figyelembevételére és annak technológiai fejlődéshez való hozzáigazítására törekszik.
3. A Bíróságnak azt kell tisztáznia, hogy a 2015/2283 rendelet értelmében „új élelmiszernek” minősíthető-e az az élelmiszer, amelyet egy olyan eljárás eredményeként állítanak elő, amely során spermidinben gazdag vizes oldatot⁵ használnak a hajdinacsíra termesztésére,⁶ valamint olyan bio-dúsított őrlemény előállítására, amelyből étrend-kiegészítő készül.

¹ Eredeti nyelv: spanyol.

² Az új élelmiszerekről, az 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 258/97/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és az 1852/2001/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i (EU) 2015/2283 európai parlamenti és a tanácsi rendelet (HL 2015. L 327., 1. o.; helyesbítés: HL 2018. L 225., 2. o.).

³ Az új élelmiszerekről és az új élelmiszer-összetevőkről szóló, 1997. január 27-i 258/97/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 1997. L 43., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 18. kötet, 244. o.). Egyes rendelkezései kapcsán a Bíróság akkor úgy hozott határozatot, hogy nem foglalkozott a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képező kérdésekkel.

⁴ Az egyes információk nyilvánosságra hozatalára és a 258/97/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében benyújtott információ védelmére vonatkozó részletes alkalmazási szabályok megállapításáról szóló, 2001. szeptember 20-i 1852/2001/EK bizottsági rendelet (HL 2001. L 253., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 26. kötet, 452. o.).

⁵ A spermidin az állati és növényi szervezetek sejteiben különböző koncentrációban jelen lévő biogén poliamin.

⁶ A hajdina (*Fagopyrum esculentum*) a keserűfűfélék családjába tartozó lágyszárú növény, amely emberi és állati fogyasztásra használt gabonafajtát terem. Nem a pázsitfűfélék családjába tartozik.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 2015/2283 rendelet

4. A 3. cikk (2) bekezdésének a) pontja a következőképpen rendelkezik:

„E rendelet alkalmazásában továbbá:

a) »új élelmiszer«: bármely olyan élelmiszer, amely 1997. május 15. előtt az Unión belül nem került jelentős mértékben emberi fogyasztásra történő felhasználásra (a tagállamok uniós csatlakozásának időpontjaitól függetlenül), és amely a következő kategóriák közül legalább egybe beletartozik:

[...]

iv. növényekből vagy azok részeiből álló, azokból izolált vagy előállított élelmiszerek, kivéve, ha az élelmiszer korábbi, élelmiszerként történő biztonságos felhasználásának hagyománya van az Unión belül, és olyan növényből vagy -fajtából áll, izolálták vagy állították elő, amelyet:

- az Unión belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására használt, hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítottak elő, vagy
- az Unión belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására nem használt, nem hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítottak elő, amennyiben e gyakorlatok az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében nem idéznek elő olyan számottevő változásokat, amelyek hatással vannak azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére;

[...]

vii. az Unión belül élelmiszer előállítására 1997. május 15. előtt nem használt előállítási eljárás során létrejött élelmiszerek, amely eljárás az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében olyan számottevő változásokat idéz elő, amelyek hatással vannak azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére;

[...]”

5. A 6. cikk („Az engedélyezett új élelmiszerek uniós jegyzéke”) szerint:

„(1) A Bizottság a 7., 8. és 9. cikkel összhangban létrehozza és naprakészen tartja az Unión belül forgalomba hozható új élelmiszerek jegyzékét (a továbbiakban: az uniós jegyzék).

(2) Az Unión belül csak az engedélyezett és az uniós jegyzékbe felvett új élelmiszerek hozhatók forgalomba önmagukban vagy használhatók fel élelmiszerekben a jegyzékben meghatározott felhasználási feltételeknek és címkézési előírásoknak megfelelően.”

6. A 10. cikk (1) bekezdése⁷ a következőképpen szól:

„(1) Az új élelmiszerek Unión belüli forgalomba hozatalának engedélyezését és az uniós jegyzéknek az e rendelet 9. cikkében előírt naprakésszé tételét szolgáló eljárás vagy a Bizottság saját kezdeményezésére, vagy a kérelmező Bizottsághoz intézett, a 178/2002/EK rendelet 39f. cikke szerinti standard adatformátumoknak megfelelő kérelme alapján indul, amennyiben léteznek ilyenek. A Bizottság a kérelmet késedelem nélkül a tagállamok rendelkezésére bocsátja. A Bizottság az e cikk (2) bekezdésének a), b) és e) pontjában említett információk alapján nyilvánosságra hozza a kérelem összefoglalását.”

2. A 178/2002 rendelet⁸

7. A 2. cikk a következőket állapítja meg:

„[...]

Nem minősülnek »élelmiszernek« a következők:

- a) takarmány;
- b) élőállat, kivéve a forgalomba hozatalra előkészített, emberi fogyasztásra szánt állatok;
- c) növények a betakarítás előtt;

[...]”

8. A 3. cikk a következőket írja elő:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

16. a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás szakaszai: egy élelmiszer elsődleges termelése és az élelmiszer tárolása, szállítása, eladása vagy átadása a fogyasztónak, beleértve az élelmiszer behozatalát, valamint, ha szükséges, a takarmány behozatala, termelése, előállítása, tárolása, szállítása, forgalmazása és átadása a fogyasztónak;

17. elsődleges termelés: elsődleges termékek előállítása, termesztése vagy tenyésztése, beleértve a termés betakarítását, a fejést és a haszonállat-tenyésztést az állatok levágásáig. Ugyancsak ide tartozik a vadászat és a halászat, valamint a vadon élő termékek betakarítása;

[...]”

⁷ Az élelmiszerláncban alkalmazott uniós kockázatértékelés átláthatóságáról és fenntarthatóságáról, továbbá a 178/2002/EK, az 1829/2003/EK, az 1831/2003/EK, a 2065/2003/EK, az 1935/2004/EK, az 1331/2008/EK, az 1107/2009/EK, valamint az (EU) 2015/2283 rendelet és a 2001/18/EK irányelv módosításáról szóló, 2019. június 20-i (EU) 2019/1381 európai parlamenti és a tanácsi rendelet (HL 2019. L 231., 1. o.) módosította.

⁸ Az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2002. L 31., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 463. o.; helyesbítések: HL 2014. L 327., 9. o.; HL 2016. L 11., 19. o.).

3. Az (EU) 2017/2470 végrehajtási rendelet⁹

9. A rendelet mellékletében szerepel az „engedélyezett új élelmiszereket”, illetve az „új élelmiszerekre vonatkozó specifikációkat” tartalmazó 1. és 2. táblázat.

B. A nemzeti jog

10. Az 1984. évi Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb¹⁰ értelmében egy vállalkozás felszólíthatja az ugyanazon piacon működő másik vállalkozást, hogy tartózkodjon az előzetes hatósági engedélyhez kötött áruk forgalomba hozásától, amennyiben nem rendelkezik ilyen engedéllyel.

II. A tényállás, a jogvita és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11. A TLL The Longevity Labs GmbH (a továbbiakban: TLL) a nem erjesztett, tovább nem csírázó búzaszemek csírájából spermidin kivonásával állít elő étrend-kiegészítőt.

12. A TLL 2017. december 6-án tájékoztatta a Bizottságot azon szándékáról, hogy egy spermidinben gazdag búzacsíra-kivonatot (*Triticum aestivum*) kíván új élelmiszer-összetevőként forgalomba hozni. Ezen új élelmiszer rendelkezik engedéllyel, és szerepel a 2017/2470 végrehajtási rendelet mellékletében foglalt jegyzékben.¹¹

13. Az Optimize Health Solutions mi GmbH (a továbbiakban: Optimize Health) a magas spermidin-tartalmú hajdinacsíra-őrleményt tartalmazó „go Optimize Spermidin” étrend-kiegészítő (a továbbiakban: vitatott termék) gyártója.

14. A TLL keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság előtt, amelyben azt kérte, hogy tiltsák el az Optimize Healthet a vitatott termék forgalmazásától. Azt állította, hogy egy „új élelmiszerről” van szó, amely – a 2015/2283 rendelet 6. cikkének (2) bekezdése szerint – előzetes engedélyhez és az uniós jegyzékbe való felvételhez kötött, amelyek nem állnak rendelkezésre. Ezek nélkül az Optimize Health magatartása tisztességtelen versenymagatartásnak minősül.

15. Az Optimize Health vitatja, hogy terméke új élelmiszer lenne: egy teljesen szárított hagyományos élelmiszerről van szó, amelyet szelektív és újszerű extrakciós eljárás nélkül állítanak elő. Hozzáteszi, hogy a spermidin több mint 25 éve van jelen az uniós piacon étrend-kiegészítők formájában.

⁹ Az új élelmiszerek uniós jegyzékének az új élelmiszerekről szóló (EU) 2015/2283 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján történő megállapításáról szóló, 2017. december 20-i (EU) 2017/2470 bizottsági végrehajtási rendelet (HL 2017. L 351., 72. o.)

¹⁰ A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló, 1984. évi szövetségi törvény (BGBl. I, 448/1984. sz.).

¹¹ A 2020. március 25-i (EU) 2020/443 bizottsági végrehajtási rendelet a 2015/2283 rendelet (HL 2020. L 92., 7. o.) alapján engedélyezte a „spermidinben gazdag búzacsíra-kivonatot (*Triticum aestivum*)” új élelmiszerre vonatkozó specifikációk módosítását.

16. A tisztességtelen versennyel kapcsolatos jogvitában eljáró Landesgericht für Zivilrechtssachen Graznak (polgári jogi ügyekben eljáró grazi regionális bíróság, Ausztria) kételyei merültek fel a vitatott termék minősítését és különösen az előállítási eljárását illetően. E kételyek eloszlátása érdekében előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni az [(EU) 2015/2283] rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának iv. alpontját, hogy a »magas spermidintartalmú hajdinacsíra-őrlemény« új élelmiszernek minősül, amennyiben 1997. május 15. előtt az Európai Unión belül csak nem magas spermidintartalmú hajdinacsíra-őrleményt használtak fel jelentős mértékben emberi fogyasztásra, vagy ezt követően az élelmiszerként történő biztonságos felhasználásának hagyománya van, függetlenül attól, hogy a spermidin hogyan kerül a hajdinacsíra-őrleménybe?
- 2) Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén: Úgy kell-e értelmezni a [2015/2283] rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontját, hogy az élelmiszer-előállítási eljárás fogalma elsődleges termelési eljárásokat is magában foglal?
- 3) A második kérdésre adott igenlő válasz esetén: A [2015/2283] rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontja értelmében vett előállítási eljárás újszerűségére vonatkozó kérdés szempontjából annak van-e jelentősége, hogy magát az előállítási eljárást még soha nem alkalmazták egyetlen élelmiszerben sem, vagy pedig annak, hogy azt a vizsgálandó élelmiszer esetében nem alkalmazták?
- 4) A második kérdésre adott nemleges válasz esetén: A hajdinavetőmag spermidint tartalmazó tápoldatban történő csíráztatása olyan, növényre vonatkozó elsődleges termelési eljárásnak minősül-e, amelyre az élelmiszerjog rendelkezései, különösen a [2015/2283] rendelet nem alkalmazandó, mivel a növény a betakarítás időpontját megelőzően még nem minősül élelmiszernek (a 178/2002 rendelet 2. cikkének c) pontja)?
- 5) Van-e jelentősége annak, hogy a tápoldat természetes vagy szintetikus spermidint tartalmaz?”

III. A Bíróság előtti eljárás

17. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2022. február 28-án érkezett a Bírósághoz.

18. A TLL, az Optimize Health, a görög kormány és az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

19. A Bíróság tárgyalás tartását nem tartotta szükségesnek.

IV. Értékelés

A. Előzetes megjegyzések

1. A vitatott termék

20. Más poliaminokhoz hasonlóan a spermidin elsődleges funkciója a sejtekben lévő nukleinsavak töltésének semlegesítése és működésük lehetővé tétele. A legfrissebb tudományos eredmények tanúsága szerint a sejtek autofágia (öntisztuló) folyamatának támogatása révén – az ételallergiák megelőzése és a cukorbetegség tüneteinek kezelése mellett – elősegítheti a szív- és érrendszeri megbetegedések megelőzését.¹² Azt is kimutatták, hogy akár 5,7 évvel növelheti az emberek élettartamát.¹³

21. E tulajdonságok révén jobban megérthetjük ezen étrend-kiegészítő – amelynek piaca jelentősen növekedhet – perben eljáró gyártóinak ellentétes érdekeit.

22. A két vállalat által a spermidin előállítására használt módszerek eltérnek:

- A TLL egy összetett és költséges kémiai eljárás révén nyeri ki a csírákat a csírázatlan búzaszemek csírájából.
- Az Optimize Health a csírák képződéséhez a hajdinamagokat szintetikus spermidint tartalmazó vizes oldatban csíráztatja hidroponikus technikával. A betakarítást követően a csírákat vízzel mossák, szárítják, és őrleménnyé őrlik.

2. Új élelmiszerek forgalomba hozatala

23. A 2015/2283 rendelet – elődeihez hasonlóan – kettős célt követ: az új élelmiszerek belső piaca működésének biztosítása, valamint a közegészségnek az előbbiektől által esetlegesen okozott kockázatokkal szembeni védelme.¹⁴ Ehhez társul még a fogyasztói érdekek védelmének, valamint a környezet minősége magas fokú védelmének és javításának célja.¹⁵

24. E célok elérése érdekében a 2015/2283 rendelet – szintén összhangban az elődjével – előírja az új élelmiszerek kockázatelemzését, valamint azt, hogy forgalomba hozatalukhoz előzetes engedély szükséges. Az engedélyezési eljárás *uniós* szintűvé válik, és a Bizottságnál összpontosul, valamint általános hatályú, mivel az új élelmiszerekkel kapcsolatos engedélyezés valamennyi jövőbeli gyártóra kiterjed.¹⁶

¹² Frank Madeo, Sebastian J. Hofer, Tobias Pendl, Maria A. Bauer, Tobias Eisenberg, Didac Carmona-Gutierrez, Guido Kroemer: „Nutritional Aspects of Spermidine”, *Annual Review of Nutrition*, 2020, 40. szám, 135–159. o.

¹³ Stefan Kiechl és mások: „Higher spermidine intake is linked to lower mortality: a prospective population-based study”, *The American Journal of Clinical Nutrition*, 108. kötet, 2. szám, 2018. augusztus, 371–380. o.

¹⁴ 2016. november 9-i Davitas ítélet (C-448/14, EU:C:2016:839, 31. pont); 2020. október 1-jei Entoma ítélet (C-526/19, EU:C:2020:769, 39. pont).

¹⁵ A 2015/2283 rendelet (2) preambulumbekzdése.

¹⁶ Lásd Aude Mahy: *Droit alimentaire* című elemzését, Larcier, Brüsszel, 2021, 251. o.

25. A 2015/2283 rendelet meghatározza, hogy mit kell az – ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelem kulcsfogalmát képező – *új élelmiszer* kifejezés alatt érteni.¹⁷ Az említett rendelet 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján két feltétel teljesülése esetén minősül ilyennek:

- Nem került sor „emberi fogyasztásra történő, jelentős mértékű felhasználására az Unión belül [...] 1997. május 15. előtt”.¹⁸
- A rendelkezés i.–x. alpontjában meghatározott kategóriák legalább egyikébe beletartozik.¹⁹

26. Az első feltételt illetően úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak nincsenek kételyei, és azzal kapcsolatban nem terjesztett elő kérdést. Úgy látom, hogy e bíróság bizonyítottan tekinti, hogy a vitatott termék 1997. május 15. előtt nem létezett, illetve hogy e dátumot megelőzően fogyasztása nem volt jelentős mértékű az Unión belül.

27. A kérdést előterjesztő bíróság kérdései ehelyett a második feltételre irányulnak. Konkrétan arra, hogy miként kell besorolni a vitatott terméket a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának iv. vagy vii. alpontja alá.²⁰

3. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtását követően felmerült tények

28. 2022. június 3-án (azaz néhány hónappal a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtását követően) Ausztria bejelentette a Bizottságnak, hogy a magas spermidintartalmú hajdinacsíra-őrlemény a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontja értelmében *új élelmiszernek* minősül.²¹

29. E körülmény – amelyre a görög kormány és a Bizottság az írásbeli észrevételeiben hivatkozott –,²² azonban nem lehet kihatással az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálására, mivel a kérdést előterjesztő bíróság azt nem tudta figyelembe venni a kérelem előterjesztésekor.

¹⁷ A 2015/2283 rendelet meghatározza az új élelmiszerek forgalomba hozatalára vonatkozó követelményeket is, ideértve az előzetes hatósági engedélyezést. Meghatározza továbbá az e célból követendő eljárást, amely eljárásba bevonja a tagállamok illetékes hatóságait, a Bizottságot és az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságot.

¹⁸ A 2015/2283 rendelet (7) preambulumbekzdése: „A 258/97/EK rendeletben foglalt szabályokkal való folytonosság biztosítása érdekében az új élelmiszernek tekintendő élelmiszer egyik kritériumának továbbra is annak kell lennie, hogy nem került sor emberi fogyasztásra történő, jelentős mértékű felhasználására az Unión belül az említett rendelet hatálybalépése, azaz 1997. május 15. előtt. Az Unión belüli felhasználás a tagállamokban történő felhasználásra is utal, tekintet nélkül csatlakozásuk időpontjára.”

¹⁹ E két követelményt – a 2015/2283/EK rendelet elődje – a 258/97/EK rendelet 2. cikke írta elő. E tekintetben lásd: 2005. június 9-i HLH Warenvertrieb és Orthica ítélet (C-211/03, C-299/03 és C-316/03–318/03, EU:C:2005:370, 82. és 87. pont); 2009. január 15-i M-K Europa ítélet (C-383/07, EU:C:2009:8, 15. pont); 2016. november 9-i Davitas ítélet (C-448/14, EU:C:2016:839, 18–21. pont); 2020. október 1-jei Entoma ítélet (C-526/19, EU:C:2020:769, 25. pont).

²⁰ A műszaki jelentések és tudományos tanulmányok elkerülhetetlenül nagy jelentőséggel bírnak annak megítélésében, hogy egyik vagy másik alpontba soroljuk-e őket. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy értékelje a felek által előterjesztett bizonyítékokat.

²¹ A bejelentésre az új élelmiszerré történő minősítésre irányuló, az új élelmiszerekről szóló (EU) 2015/2283 európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti konzultációs folyamat eljárási lépéseiről szóló, 2018. március 19-i (EU) 2018/456 bizottsági végrehajtási rendelettel (HL 2018. L 77., 6. o.) összhangban került sor. Elérhető a következő internetcímen: https://ec.europa.eu/food/system/files/2022-06/novel-food_consult-status_flour-buckwheat.pdf.

²² A görög kormány és a Bizottság érvelésének (írásbeli észrevételeik 23., illetve 29. pontja) megválaszolása érdekében az Optimize Health tárgyalás tartása iránti kérelmet terjesztett elő, mivel véleménye szerint tisztázni kell az Ausztria által megküldött bejelentés hatályát. Mivel – amint már jeleztem – ez az új tény nem befolyásolhatja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálását, a tárgyalás tartása nem szükséges.

B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés

30. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a vitatott készítmény a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának iv. alpontja alá sorolható új élelmiszernek minősíthető-e.

31. Az említett alpont alapján az ott említett kategória a „növényekből vagy azok részeiből álló, azokból izolált vagy előállított” élelmiszereknek felel meg, „kivéve, ha az élelmiszer korábbi, élelmiszerként történő biztonságos felhasználásának hagyománya van az Unión belül, és olyan növényből vagy -fajtából áll, izolálták vagy állították elő,²³ amelyet:

- az Unión belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására használt, hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítottak elő, vagy
- az Unión belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására nem használt, nem hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítottak elő, amennyiben e gyakorlatok az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében nem idéznek elő olyan számottevő változásokat, amelyek hatással vannak azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére”.

32. Amint azt már kifejtettem, a spermidinnel bio-dúsított örleményt hajdinából nyerik. E növény csíráit – szárítást és őrlést követően – használják az örlemény előállítására. A kategória alapfeltétele tehát teljesül.

33. Ami az arra vonatkozó követelményt – mint az engedély iránti kérelem benyújtásának mellőzését lehetővé tevő kivételt – illeti, hogy a „korábbi, élelmiszerként történő biztonságos felhasználásának hagyománya van az Unión belül”, e fordulatot a 2015/2283 rendelet nem határozza meg. Ugyanakkor a rendelet 3. cikke (2) bekezdésének b) pontja elfogadja, hogy fennáll a „harmadik országban élelmiszerként való biztonságos felhasználás hagyománya”, amennyiben „a szóban forgó élelmiszer biztonságosságát az összetételére vonatkozó adatok és a folyamatos használatával kapcsolatos tapasztalat támasztja alá, vagyis az adott élelmiszer legalább egy harmadik ország népességének jelentős részében legalább 25 éve a szokásos étrend részét képezi [...]”.

34. A harmadik országban élelmiszerként való biztonságos felhasználás hagyománya fogalom alkalmazandó a korábbi, élelmiszerként történő biztonságos felhasználásának Unión belüli hagyománya fogalomra. Márpedig a szolgáltatott adatok alapján nem ismeretes, hogy ezen örleményfajtának az Unión belül lenne korábbi, élelmiszerként történő biztonságos felhasználási hagyománya.

35. A kivétel alkalmazásához második feltételként szükséges, hogy a vitatott termék előállításához felhasznált növényt:

- nem az Unión belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására használt, hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítsák elő, az általam imént említett – két franciabekezdés közül – első franciabekezdés értelmében;

²³ [Csak a spanyol nyelvi változat tekintetében releváns lábjegyzet.]

– és nem is 1997. május 15. előtt nem alkalmazott, nem hagyományos szaporítási gyakorlatok alapján állítsák elő, ha ezen gyakorlatok nem eredményezik a fent említett – két franciabekezdés közül – a második franciabekezdésében hivatkozott változásokat.

36. Szintén az ügyiratban foglalt információk szerint ugyanis a spermidin vizes oldatának a hajdinacsíra hidropikus termesztéséhez való használata nem növényszaporítási technika, hanem a csíra dúsítására szolgáló *termelési* eljárás vagy technika, a magas spermidintartalom elérése érdekében.

37. E technika alkalmazása ezenkívül az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében olyan számottevő változásokat idéz elő, amelyek hatással vannak azok tápértékére, amint azt később részletesebben kifejtem. Mivel e technika révén a terméknek nagyon magas lesz a spermidintartalma (ami megkülönbözteti a hajdinavetőmag csíráztatásához használt vizes oldat nélkül előállított termékektől), az élelmiszerek összetételében bekövetkezett változások hatással lehetnek a tápértékére.

38. Ezért a magas spermidintartalmú hajdinacsíra-őrlemény a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának iv. alpontja alá tartozik. Meg kell vizsgálni, hogy a vii. alpont alapján is ilyennek minősíthető-e.

C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés

39. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontját lehet-e úgy értelmezni, hogy „az élelmiszer-előállítási eljárás fogalma elsődleges termelési eljárásokat is magában foglal”.

40. Az említett rendelkezés értelmében az új élelmiszerek „az Unión belül élelmiszer előállítására 1997. május 15. előtt nem használt *előállítási eljárás* során létrejött élelmiszerek, amely eljárás az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében olyan számottevő változásokat idéz elő, amelyek hatással vannak azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére” (az eredeti változatban kiemelés nélkül).

41. A jogvita tehát annak eldöntésére irányul, hogy a vitatott terméket olyan, a „[közelmúltban még] nem használt előállítási eljárás” révén állítják-e elő, amely – mivel azt 1997. május 15. előtt az Unión belül nem használták – számottevő változásokat idéz elő az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében, amelyek hatással vannak annak tápértékére, az anyagcserére vagy a benne található nemkívánatos anyagok mennyiségére.²⁴

²⁴ Lásd a 2015/2283 rendelet (9) preambulumbekendését.

1. Előállítási eljárás

42. A „[közelmúltban még] nem használt előállítási eljárás” alapján történő előállítás jellemzője különbözteti meg a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontja alá sorolható új élelmiszereket az e rendelkezés iv. alpontja alá sorolható új élelmiszerektől, amelyre fentebb utaltam:

- A iv. alpont alá sorolható új élelmiszerek megfelelnek a – hagyományos vagy nem hagyományos – növénytermesztési gyakorlatok révén előállított új élelmiszereknek, amely növényekből új növények jönnek létre.
- A vii. alpont alá sorolható új élelmiszerek megfelelnek az élelmiszer előállítási eljárások során alkalmazott technikáknak.

43. Véleményem szerint a hajdinavetőmagvak spermidinben gazdag tápoldatban való csíráztatása – ismétlem – nem *termesztési* technika, mivel a csírákat még a levelek megjelenése előtt betakarítják, hogy megszársítsák, megőröljék, és őrlemény készüljön azokból. A hajdinavetőmagok nem szaporodnak a csírázás során, mivel – amint azt a Optimize Health is állítja – minden egyes vetőmag egy csírához hoz, amelyet betakarítanak.

44. Ezzel szemben a vetőmagok szintetikus spermidinben gazdag vizes oldatban történő termesztése olyan módszer, amely az élelmiszer-összetevő előállítási eljárásának része.

45. A 2015/2283 rendelet nem határozza meg, hogy mit kell „előállítási eljárás” alatt érteni. A 3. cikk (1) bekezdése azonban kimondja, hogy „a 178/2002/EK rendelet 2. és 3. cikkében megállapított fogalom meghatározásokat kell alkalmazni”.

46. Jóllehet a 178/2002 rendelet sem határozza meg közvetlenül az „előállítás” fogalmát, többször hivatkozik rá.²⁵ Nevezetesen:

- A (12) preambulumbekkezdés²⁶ szerint az élelmiszer-előállítási lánc az elsődleges termeléstől (a lánc első láncszemétől) a végső fogyasztó ellátásáig tartó folytonosságot alkot.
- A 3. cikk 16. pontja „a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás szakaszai” fogalmát az alábbiak szerint határozza meg: „egy élelmiszer *elsődleges termelése* és az élelmiszer tárolása, szállítása, eladása vagy átadása a fogyasztónak, beleértve az élelmiszer behozatalát [...]” (kiemelés tőlem).
- Ugyanezen 3. cikk 17. pontja az „elsődleges termelés” fogalmát a következőképpen határozza meg: „elsődleges termékek előállítása, termesztése vagy tenyésztése, beleértve a termés betakarítását, a fejtést és a haszonállat-tenyésztést az állatok levágásáig. Ugyancsak ide tartozik a vadászat és a halászat, valamint a vadon élő termékek betakarítása.”

²⁵ Állandó ítélkezési gyakorlat, hogy „[...] azon kifejezések értelmét és terjedelmét, amelyekre az uniós jog semmilyen meghatározást nem ad, az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentésük szerint kell meghatározni, figyelembe véve azon szöveggörnyezetet, amelyben a kifejezéseket használják, és azon szabályozás célkitűzéseit, amelynek részét képezik” (2016. november 9-i Davitas ítélet, C-448/14, EU:C:2016:839, 26. pont; 2017. október 26-i The English Bridge Union ítélet, C-90/16, EU:C:2017:814, 18. pont; 2020. október 1-jei Entoma ítélet, C-526/19, EU:C:2020:769, 29. pont).

²⁶ „Az élelmiszerbiztonság érdekében figyelembe kell venni az *élelmiszertermelési folyamat minden aspektusát, az elsődleges termelést és az állati takarmány előállításától az élelmiszerek értékesítéséig és fogyasztóhoz jutásáig*, hiszen a lánc minden elemének hatása lehet az élelmiszerbiztonságra.” Kiemelés tőlem.

47. Az elsődleges termelésnek az élelmiszer-előállítási eljárás során történő figyelembevétele összhangban áll a 178/2002 rendelet és a 2015/2283 rendelet fő célkitűzésével, nevezetesen az élelmiszerbiztonság lehető legteljesebb biztosításával.

48. Következésképpen, a 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontjában szereplő „előállítási eljárás” kifejezés magában foglalja az elsődleges termelést, valamint az új élelmiszer feldolgozásának valamennyi későbbi szakaszát.²⁷

49. Ezen előfeltevéseket a jogvita tárgyára alkalmazva úgy vélem, hogy a hajdinavetőmagok szintetikus spermidint tartalmazó vizes oldatban történő hidroponikus termesztése – a csírák betakarítása, szárítása és spermidinnel erősen bio-dúsított örlemény előállítása céljából – a fentiekben elemzett értelemben vett *előállítási eljárás* részét képezi.

50. Az itt alkalmazott technika ugyanis egy olyan technika, amelyet az elsődleges termelésben egy étrend-kiegészítő előállítása céljából alkalmaznak. A Bizottság és a TLL érvelése szerint ez nem különbözik az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság és a tagállami hatóságok által a 2015/2283 rendelet 4. cikke szerinti eljárás keretében elfogadott és más új élelmiszerek esetében alkalmazott technikától.

51. Ez a helyzet a következők esetében is: szelénben gazdag tápoldatban termesztett, szelénnel bio-dúsított gomba (*Agaricus bisporus*);²⁸ fertőtlenített vetőmagokból előállított és vasszulfát-oldatban csíráztatott, vassal bio-dúsított fehér virágú csillagfürt (*Lupinus angustifolius*) csírákkal;²⁹ a betakarítást követően a D2-vitamin szint növelése érdekében ultraibolya sugárzással kezelt gombák; szelénnel vagy krómmal bio-dúsított élesztőbiomassza, az említett ásványi anyagok valamelyikével dúsított környezetben történő termesztés révén.

2. Az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében való számottevő változások

52. A „[közelmúltban még] nem használt előállítási eljárás” fogalmának és a fogalom vitatott termékre való alkalmazásának meghatározását követően meg kell vizsgálni, hogy az alkalmazott technika új-e, valamint hogy előidéz-e „az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében olyan számottevő változásokat [...], amelyek hatással vannak azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére”.

53. Úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak nincsenek kétségei a jelen ügyben alkalmazott technika *újszerűségét* illetően, és nem hivatkozik olyan bizonyítékokra sem, amelyek szerint 1997. május 15. előtt magas spermidintartalmú vizes oldatot használtak volna a hajdinavetőmag hidroponikus termesztésére, a fent leírtak értelmében.

²⁷ Észrevételeiben a Bizottság utal arra, hogy az uniós jegyzéken olyan új élelmiszerek szerepelnek, amelyek megfelelnek az elsődleges termelésnek, ilyenek például az aztékszályamagok (*Salvia hispanica*) vagy a nonu gyümölcs (*Morinda citrifolia*) különböző összetevői. Lásd a 2017/2470 végrehajtási rendelet 2. táblázatát.

²⁸ Az Egyesült Királyság 2018/456 végrehajtási rendelet alapján történő értesítése elérhető a következő internetcímen: https://ec.europa.eu/food/system/files/2019-12/novel-food_consult-status_agaricus-bisporus.pdf

²⁹ Lengyelország 2018/456 végrehajtási rendelet alapján történő értesítése elérhető a következő internetcímen: https://ec.europa.eu/food/system/files/2022-05/novel-food_consult-status_lupin-sprouts.pdf.

54. E termesztési technika olyan számottevő változásokat idéz elő az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében, amelyek hatással vannak azok tápértékére. A TLL által benyújtott elemzések szerint a vitatott termék spermidin szintje 3,51 mg/g, amely a hajdinavetőmag tekintetében százhatszor magasabb százalékot jelent, mint a szokásos termesztési körülmények mellett előforduló 0,03305 mg/g-os szint.

55. A spermidinnel való bio-dúsítás olyan mértékben megváltoztatja a hajdinacsíra-őrlemény összetételét és tápértékét, hogy ezáltal új élelmiszer jön létre. A spermidin megnövekedett mennyisége jótékony hatással lehet az egészségre, de a túlzott mennyiség – a hivatkozott tudományos tanulmányok szerint – káros lehet a sejtekre. Következésképpen a vitatott terméknek a 2015/2283 rendelet szerinti előzetes engedélyezése elengedhetetlen az élelmiszerbiztonság garantálása és a fogyasztókat érintő kockázatok megelőzése érdekében.

D. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés

56. A kérdést előterjesztő bíróság arra kéri a Bíróságot, hogy – amennyiben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre igenlő választ ad (a javaslatomnak megfelelően) – tisztázza, hogy „[a] 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontja értelmében vett előállítási eljárás újszerűségére vonatkozó kérdés szempontjából annak van-e jelentősége, hogy magát az előállítási eljárást még soha nem alkalmazták egyetlen élelmiszerben sem, vagy pedig annak, hogy azt a vizsgálandó élelmiszer esetében nem alkalmazták”.

57. A 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának vii. alpontja alapján e kérdést nem lehet egyértelműen, teljes bizonyossággal megválaszolni. A rendelkezést ezért a kontextusára és céljára tekintettel kell értelmezni.³⁰

58. Ami a kontextust illeti, a 2015/2283 rendelet (1)³¹ és (9)³² preambulumbekzdése azon értelmezés mellett szól, amely a hangsúlyt az előállítási eljárás által érintett konkrét élelmiszerre helyezi. Az előállítási eljárásnak pontosan az élelmiszer összetételére és tápértékére gyakorolt hatását kell értékelni.

59. A 2015/2283 rendelet 3. cikke (2) bekezdése a) pontja vii. alpontjának célja szintén az, hogy az új termesztési technika hatását kizárólag magára az élelmiszerre vonatkozóan, és ne általánosságban értékeljék. Ugyanazon (új) előállítási eljárás eltérő hatást gyakorolhat az egyes élelmiszerekre vonatkozásában. Következésképpen a hatásait kizárólag azon élelmiszerek vonatkozásában kell értékelni, amelyek elemzését minden egyes esetben elvégzik.³³

³⁰ 2020. szeptember 9-i TMD Friction és TMD Friction EsCo ítélet (C-674/18 és C-675/18, EU:C:2020:682, 89. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³¹ „A biztonságos és egészséges élelmiszerek szabad mozgása a belső piac alapvető vetülete, továbbá jelentősen hozzájárul az állampolgárok egészségéhez és jólétéhez, valamint azok szociális és gazdasági érdekeihez [...]”.

³² „[...] e rendeletnek tovább kell pontosítania, hogy egy élelmiszer új élelmiszernek tekintendő, amennyiben olyan előállítási eljárás eredménye, amelyet az Unió belül 1997. május 15. előtt élelmiszer előállítására nem alkalmaztak, és amely olyan számottevő változást idéz elő az élelmiszerek összetételében vagy szerkezetében, amely kihat azok tápértékére, az anyagcserére vagy a bennük található nemkívánatos anyagok mennyiségére.” Kiemelés tőlem.

³³ Lásd a 2005. június 9-i HLH Warenvertrieb és Orthica ítéletet (C-211/03, C-299/03 és C-316/03–C-318/03, EU:C:2005:370, 84. és 86. pont), amelynek elvét ki lehet terjeszteni a jelen ügyre: „[az] ilyen emberi fogyasztás létezésének vagy annak hiányának az értékelése érdekében az illetékes hatóságnak figyelemmel kell lennie az eset összes körülményére”, amelyeknek „magára a vizsgálat tárgyát képező élelmiszerre vagy az élelmiszer-összetevőre kell vonatkozniuk, és nem pedig hasonló vagy összehasonlítható élelmiszerre vagy élelmiszer-összetevőre. Az új élelmiszerek és az új élelmiszer-összetevők területén ugyanis nem lehet kizárni azt, hogy még a látszólag jelentéktelen eltérések is komoly következményekkel járhatnak a közegészségre, legalábbis mindaddig, amíg a kérdéses élelmiszer vagy élelmiszer-összetevő ártalmatlanságát megfelelő eljárásokkal meg nem állapítják.”

60. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a spermidinben gazdag vizes oldatban történő hidroponikus termesztésből álló előállítási eljárást alkalmazták-e 1997. május 15. előtt a hajdinacsíra termesztése során vagy sem.

E. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés

61. A kérdést előterjesztő bíróság e kérdést arra az esetre fogalmazza meg, ha a második kérdésre adandó válasz nemleges lenne, amit fentebb kizártam. Mindazonáltal megvizsgálom a kérdést arra az esetre, ha a Bíróság ezt mégsem így értékelné.

62. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a „hajdinavetőmag spermidint tartalmazó tápoldatban történő csíráztatása olyan, növényre vonatkozó elsődleges termelési eljárásnak minősül-e, amelyre az élelmiszerjog rendelkezései, különösen a [2015/2283] rendelet nem alkalmazandó, mivel a növény a betakarítás időpontját megelőzően még nem minősül élelmiszernek (a 178/2002 rendelet 2. cikkének c) pontja)”.³⁴

63. A 178/2002/EK rendelet 2. cikkének c) pontja egyértelműen kizárja az „élelmiszer” fogalmából a növényeket a betakarítás előtt.

64. Az Optimize Health álláspontja alátámasztására arra hivatkozik, hogy:

- A betakarítás előtt a spermidinben gazdag vizes oldatban termesztett csírák előállítása ugyanazt a műveletet képezi, mint a vetőmagnak a műtrágyázás révén történő szántóföldi termesztése.
- A csírák előállításához használt oldatok nem összetett élelmiszerek összetevői, és ezért nem minősülnek dúsításnak, ugyanúgy, ahogyan a növények mezőgazdaságban történő trágyázása sem minősül élelmiszer-átalakításnak.
- A csírázás során a növény maga dönti el, hogy a természetes csírázás és a biológiai növénynövekedés során milyen tápanyagokat vesz fel az oldatból.

65. Ez az érvelés számomra nem meggyőző.

66. A hajdinavetőmagok csíráztatásához spermidinben gazdag vizes oldatot használó hidroponikus termesztési technika alkalmazása, majd a csírák levelek megjelenése előtti begyűjtése az említett csírák „betakarításának” egy módja, nem pedig a hajdinavetőmag közvetlen fogyasztása.

67. Ugyanakkor nem a csíra az új élelmiszernek minősítendő – vagy nem minősítendő – végtermék. Ez utóbbi a csírák szárítása és őrlése után nyert lisztből áll. Nem áll fenn párhuzam a vetőmagok előállításával.

68. A szintetikus spermidinben gazdag vizes oldat hidroponikus termesztésben történő alkalmazása sem tekinthető egyenértékűnek a műtrágyák használatával. Az azóta az (EU) 2019/1009 rendelettel³⁴ felváltott 2003/2003/EK rendelet³⁵ értelmében semmilyen,

³⁴ Az uniós terménynövelő anyagok forgalmazására vonatkozó szabályok megállapításáról, az 1069/2009/EK és az 1107/2009/EK rendelet módosításáról, valamint a 2003/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2019. június 5-i (EU) 2019/1009 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2019. L 170., 1. o.; helyesbítések: HL 2019. L 302., 129. o.; HL 2022. L 83., 66. o.; HL 2022. L 161., 121. o.).

³⁵ A műtrágyákról szóló, 2003. október 13-i 2003/2003/EK európai parlamenti és a tanácsi rendelet (HL 2003. L 304., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 32. kötet, 467. o.).

spermidint tartalmazó műtrágyát nem engedélyeztek, és ez az anyag nem olyan – a trágyához vagy hígtrágyához hasonló – állati ürülék, amely előzetes engedély nélkül felhasználható a növénytermesztésben.

69. Hasonlóképpen, a spermidines megoldás nem minősül a vetőmag csíráztatására irányuló szokásos eljárásnak, amelynek során ivóvizet vagy tiszta vizet kell használni.³⁶

70. Összefoglalva, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre nemleges választ kell adni: a spermidinben gazdag oldatban csíráztatott hajdinavetőmag nem tekinthető „betakarítás előtti [növénynek]”, és élelmiszernek minősül.

F. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdés

71. A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a kérdéseire adott válasz szempontjából van-e jelentősége annak, hogy a hidroponikus termesztés során használt tápoldat természetes vagy szintetikus spermidint tartalmaz.

72. Véleményem szerint a spermidin természetes vagy szintetikus jellege nem befolyásolja, hogy a vitatott termék új élelmiszernek minősül-e vagy sem.

73. A spermidint tartalmazó vizes oldat hidroponikus termesztés során történő alkalmazása arra szolgál, hogy a hajdinacsíra poliamintartalma exponenciálisan növekedjen. A lényeges szempont a felhasznált spermidin tisztasági szintje, függetlenül attól, hogy a spermidin szintetikus vagy természetes.³⁷ Ugyanazon tisztasági szint mellett az örlemény bio-dúsításának azonosnak kell lennie.

V. Végkövetkeztetés

74. A fentiekre tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Landesgericht für Zivilrechtssachen Graznak (polgári jogi ügyekben eljáró grazi regionális bíróság, Ausztria) a következő választ adja:

„Az új élelmiszerekről, az 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 258/97/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és az 1852/2001/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i (EU) 2015/2283 európai parlamenti és tanácsi rendelet 3. cikke (2) bekezdésének a) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

- Egy olyan termék, mint a magas spermidintartalmú hajdinacsíra-örlemény, e rendelkezés iv. alpontja alapján »új élelmiszernek« minősíthető.
- Az e rendelkezés vii. alpontjában szereplő élelmiszer-»előállítási eljárás« fogalma az elsődleges termelési eljárást is magában foglalja.

³⁶ Lásd az ESSA (csíráztatott magvakkal foglalkozó európai szövetség) csírák és csíráztatásra szánt magvak előállítására vonatkozó higiéniai iránymutatásának 1.F. pontját (HL 2017. C 220., 29. o.).

³⁷ Ez az érvelés minden olyan esetben érvényes, amikor a spermidin szintézisét helyesen végezték el a laboratóriumban, és az nem tartalmaz olyan maradványanyagokat, amelyek felszívódhatnak a növényben, és amelyek károsíthatják az emberi egészséget.

- Az új élelmiszernek való minősítés attól függ, hogy az előállítási eljárást minden egyes esetben konkrétan a vitatott termék előállítására használták-e vagy sem.
- A spermidinben gazdag oldatban csíráztatott hajdinacsíra élelmiszernek minősül, és nem minősíthető az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikkének c) pontja értelmében vett »betakarítás előtti [növénynek]«.
- A spermidin szintetikus vagy természetes jellege nem releváns abból a szempontból, hogy a spermidin-oldattal csíráztatott hajdinacsíra-őrlemény új élelmiszernek minősül-e vagy sem.”